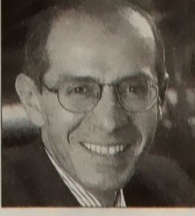

Hukuk, demokrasi, AB ve Tanzimat

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Türkiye, Öcalan konusunda AİHM'nin kararını bekleme yönünde tavır alırken

Yargıtay Başkanı'nın ve TÜSİAD'ın hukuk ve demokratikleşme adımlarının atılmasını istemesi ilginç bir ironi. Bu ironi, Türkiye'nin bir hukuk yüzyılı olması istenilen 21. yüzyılda şimdilik nerede durduğunu gösteriyor. Fakat sorun orada bitmiyor ve çok ciddi bir iç siyasal yapı meselesine dönüşüyor. Bunun ne olduğunu anlamak için Tanzimat sürecini düşünmekte yarar var.

Tanzimat, içerden kabaran, durdurulamaz bir ihtiyaç, beklenti ve talep olarak başlamamıştır. Bir değişme ihtiyacı duyulmuştur fakat, onu isteyen aydınlar, kısmen bürokrasi ama daha çok da uluslararası güçlerdir. Sonuç itibariyle, Tanzimat meselesi bir köklü sistem dönüşümü olarak değil (çok önemli olsa da) kısıtlı bir 'anayasa' meselesi olarak ortaya çıkmıştır. Değişiklik ise 'değişmemek' isteğiyle iç içe geçmiştir. Bir değişiklik olsun fakat bunlar, teknik değişikliklerin mevcut toplumsal, kültürel yapımıza 'montajı' olarak gelişsin istenmiştir. O çok kınanan, 'Tanzimat aydını' aslında tutucu, kılıfının dışına çıkmayı ve köklü bir değişikliği istemeyen aydındır. Böylelikle ortaya karmakarışık, uyum yeteneği sınırlı bir siyasal, toplumsal, kültürel süreç çıkmıştır. Böyledir; çünkü, değişikliği isteyen, zorlayan sınıfsal, dolayısıyla da siyasal güçler yoktur orta yerde. Onlar arkadan ve bir elli yıl içinde gelişmiştir.

Bu açılımın üstüne söylenecek ve sorunu bugüne bağlayacak iki temel olgu vardır:

a) 'Değişim' eğer bir hukuk sistemi içinde gerçekleşecekse, bunun toplumsal, siyasal, kültürel aşamaları ve etkileri olacaktır. Hele hukuk gibi bir alanda yapılacak değişiklik sadece 'teknik' düzeyde ve sadece 'yasa' maddeleriyle kısıtlı kalmaz. Mevcut sistemin dayanağı olan ideolojiyi temelinden sarsarak, bütün bir sistemi dönüştürmeye başlar. Çünkü, atılan adım 'ideolojik' bir adımdır. Eğer o aşamada mevcut yapının 'sahibi' sistemin bu dönüşümü gerçekleştirmesine karşı çıkarsa gerilim doğar. Merkez, daha da güçlenme çabası içine girer. Bu, değişimi benimsemiş kesimlerle arasında ciddi bir zıtlaşmayı getirir. Türkiye'de bugüne değin olup biten budur!

b) Bu durumun aşılabilmesi için değişimi benimseyecek ve sürdürecektir sınıfsal bir yapıya gereksinim vardır. Değişim, eğer basit bir 'kapis' değilse ve gerçek bir anlam taşıyorsa, zaten daha başlangıçta o sınıfın talebi olarak ortaya gelir. Şimdi, bakıldığında, Avrupa Birliği sürecinin en geniş anlamda burjuvazi tarafından benimsendiği ve savunulduğu söylenebilir. Fakat, bu kadarı Türkiye için yetmemektedir. Çünkü, iç siyasal yapıda, AB sürecini sınıfsal olarak, o anlamda da siyasal olarak toplumsallaştıracak bir parti bulunmamaktadır. Tüm partilerin AB'ye taraf olması da bu gerçeği değiştirmez. Herkesin AB meselesine yaklaşımı 'teknik' ve daha ziyade 'çıkarıcı' bir anlayışlardır. Bu Tanzimat'la bugünkü oluşum arasında büyük bir benzerlik kurmaktadır. Oysa eğer siyasal merkez bu doğrultuda örgütlenmiş olsaydı, AB sürecinin ta kendisi demek olan hukuk ve demokrasi talepleri bir bürokrat ve bir örgüt aracılığıyla değil çok daha içeriden gelecekti.

Buradan ele alınca geriye şu kalıyor: Bu süreç ya Türkiye'deki merkez siyaseti yeniden örgütleyecek ve kendi siyasal oluşumlarını doğuracaktır ya da Tanzimat'tan sonraki oluşum yinelenenecektir. O da zaman ve güç kaybı demektir!